

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРИЧИН РОЗВИТКУ КРИЗ У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

доц. Дерев'янюк Ю.Н., студент Козлова О.Г.

Криза є найскладнішою та найсуперечливішою фазою економічного циклу. З нею, з одного боку, пов'язані руйнівні сили: скорочення виробництва, масові банкрутства, безробіття, зниження життєвого рівня, політична напруга, а з другого – криза виконує творчу функцію: циклічні коливання ділової активності є однією з умов економічного зростання. Прискорюючи відмирання застарілих економічних систем, вона одночасно є важливою ланкою, що прискорює технічне і технологічне оновлення виробництва, структурну перебудову економіки.

Циклічний спад виробництва на зламі 20-30-х років ХХ сторіччя вилився у справжню економічну катастрофу, відому в історії як «Велика депресія». Основні причини кризи полягали в надмонополізації економіки та відсутності контролю з боку держави за виробництвом, особливо в умовах, коли механізм ринкової саморегуляції став неефективним. Ця криза призвела до скорочення загального обсягу промислового виробництва в середньому на 30%. За багатьма показниками певні країни було відкинуто на 20-40 років.

У США криза розпочалася різким падінням цін акцій, одразу ж почався небачений в історії спад промислового виробництва і торгівлі. У Німеччині різко скоротилося промислове виробництво, з'явилася велика кількість банкрутств та безробітних, припинила свою роботу сталеплавильна галузь, катастрофічно зменшився експорт, Німеччина не мала змоги виплачувати репарації. Економічна криза в Англії розпочалася дещо пізніше (в кінці 1929 р.). Найбільші труднощі виникли у зв'язку з перевиробництвом, з реалізацією товарів, проблеми кредитів, промислове виробництво скоротилося на 25%. Країну врятували відміна золотого стандарту та допомога інших країн. Франція вступила у кризу тільки у 1930 р., яка була для неї затьожною (до 1936 р.). Найбільшого удару зазнала легка промисловість, аграрний сектор. Деякі галузі промисловості так і не вийшли із кризи, а їхній занепад продовжувався до Другої світової війни. В Японія торгівля зазнала найтяжчого удару. Експорт товарів скоротився більше ніж у 2 рази, 50% знизилось виробництво сільськогосподарської, на 32% – промислової продукції.

Показовим прикладом розвитку економічної кризи став Російський дефолт 1998 року – відмова Російської Федерації виконувати зобов'язання по своїх облигаціях. Дефолт призвів до драматичних подій у всій економіці держави, як то девальвація національної валюти, різке зростання цін і стрімке

падіння рівня життя. Крах великих банків примусив населення надовго втратити довіру до банківської системи, як і до фінансового ринку взагалі.

Російська криза була зумовлена цілою низкою чинників. Одним з них була економічна криза 1997-1998 рр. в Південно-Східній Азії і що розповсюдився по всьому світу.

Україну також торкнулася криза 1997-1998 рр., перш за все вона торкнулася валютного ринку. Відплив іноземної валюти з України, що був викликаний розчаруванням міжнародних інвесторів в українському ринку державних облігацій (ОВДП). Ситуація в Україні була дуже схожа до російської, що вказувало на наявність внутрішніх чинників виникнення фінансової кризи. Продовжували скорочуватись обсяги ВВП. Значних обсягів досягли кредиторська та дебіторська заборгованості суб'єктів господарювання, борги по заробітній платі та інших соціальних виплатах, значний дефіцит державного бюджету, незадовільний рівень виконання його доходної частини, недосконале податкове законодавство, значні обсяги зовнішньої і внутрішньої заборгованості та піраміду ОВДП.

Криза на азійських фінансових ринках почалася 2 липня 1997 р. У той день відбулася девальвація тайландського бата стосовно долара США більш ніж на 20%. Єдиним негативним фактором був значний дефіцит платіжного балансу, що, був дефіцитом інвестицій в економіку країни. Основною проблемою Таїланду була уразливість фінансової системи: доларова заборгованість багатьох клієнтів банків перед кредиторами; великий обсяг короткострокової зовнішньої заборгованості, що могло привести до кризи ліквідності; сильна корумпованість банківських і інших фінансових структур. В основі азійської кризи 1997-1998 р. лежить надвиробництво, що виникло почасти з вини транснаціональних корпорацій і банків.

У 2001 р. в Аргентині реформи міністра Кавалло і президента Менема привели країну до технічного дефолту. Основні причини: безпрецедентне відкриття економіки, занадто різка лібералізація режиму іноземних інвестицій, дерегулювання ринків. У результаті утворилася дуже велика залежність від іноземних інвестицій.

Світова економічна криза 2007-2009 рр. Криза споживання. Почалася з іпотечної кризи у США. Через масові неповернення кредитів банки почали виставляти на продаж заставне житло, що призвело до обвалу цін на ринку нерухомості. Кредитна криза доповнилася фондовою, коли кожне чергове падіння фондових індексів означало подальше вивільнення величезних обсягів грошових коштів з фондових ринків на ринки енергоносіїв, базових товарів і продовольства.

Світова економічна криза вкрай негативно позначилася на Україні, особливо через повну неготовність української влади до адекватного реагування на неї.